

تعرفه‌های ترجیحی

Preferential Tariff

تعرفه‌های ترجیحی یک برنامه تعرفه‌ای است که تحت آن یک یا چند کشور نرخ‌های کمتر تعرفه یا سایر مزایا نسبت به دیگران داشته باشند. در حال حاضر موافقت‌نامه‌های ترجیحی تجارت قسمتی و جزئی از سیستم چندجانبه تجاری در دنیا است و کشورها را قادر می‌سازد که همکاری منطقه‌ای داشته باشند. در این نوع موافقت‌نامه‌ها، کشورها اجازه دارند که رفتار ترجیحی بر کالاها و خدمات تجاری هر کدام از اعضا داشته باشند. این رفتار ترجیحی عمدتاً شامل تعرفه بسیار کم و تجارت بدون تعرفه و حذف محدودیت‌های دیگر بر واردات است. موافقت‌نامه‌های تعرفه‌های ترجیحی (PTAs) ابزار معمولی برای همکاری اقتصادی منطقه‌ای به‌شمار می‌رود. در واقع، یک نوع منطقه‌گرایی است و هرگونه موافقت‌نامه تجاری که دو کشور یا بیشتر را دربرگیرد ولی کمتر از تمام اعضای سازمان تجارت جهانی باشد. در مقابل، چندجانبه‌گرایی که چندین کشور برای موافقت‌نامه‌های ادغام خاصی فعالیت کنند. در حال حاضر سازمان تجارت جهانی براساس جهانی شدن بر محور چندجانبه‌گرایی استوار است.

چند توضیح مربوط به تعرفه‌های ترجیحی یا موافقت‌نامه‌های ترجیحی تجارت PTAs:

۱. بررسی همخوانی و سازگاری این نوع تعرفه‌های ترجیحی با ادغام کشورهای جهان و پیوستن به سازمان تجارت جهانی.
۲. عمومیت دادن اجرا و کاربرد تعرفه‌های ترجیحی در ادغام‌های مختلف تجاری و اقتصادی؛
۳. شناخت انواع ادغام‌های تجاری و اقتصادی و نقش آنها در همکاری‌های منطقه‌ای؛

۴. شناخت نظریه‌های متفاوت موافقت‌نامه‌های ترجیحی؛

۵. می‌توان انواع ادغام‌های تجاری و اقتصادی را بدین ترتیب توضیح داد: الف) موافقت‌نامه ترجیحی؛ در این حالت امضاکنندگان، موافقت خود را نسبت به کاهش تعرفه و موانع تجارت اعلام و در عین حال نرخ‌های تعرفه متفاوتی را نسبت به کشورهای غیرعضو اعمال می‌کنند؛ ب) ناحیه آزاد تجاری؛ این حالت وقتی ایجاد می‌شود که یک گروه از کشورها موانع گمرکی و تجاری بین خود را کاملاً حذف کنند، ولی سیستم تعرفه خاص خود را با کشورهای غیرعضو داشته باشند؛ ج)

اتحادیه گمرکی؛ این وضعیت وقتی ایجاد می‌شود که یک گروه از کشورها تمام تعرفه و موانع تجاری خود را حذف کنند و همچنین یک سیستم تعرفه مشترک برای کشورهای غیرعضو داشته باشند، د) بازار مشترک؛ یک اتحادیه گمرکی وقتی به بازار مشترک تبدیل می‌شود که همراه با داشتن خصوصیات اتحادیه گمرکی، تمام موانع بر حرکت عوامل تولید-نیروی کار، سرمایه و غیره- نیز برطرف شود؛ ه) اتحادیه اقتصادی؛ این ادغام ضمن برخورداری از خصوصیات بازار مشترک دارای فرایند سیاست‌های اقتصادی هماهنگ نیز می‌باشد؛ و) اتحادیه کامل اقتصادی؛ اتحاد کامل اعضای اتحادیه اقتصادی با داشتن مقامات مشترکی برای اجرای سیاست‌های پولی و مالی همسان صورت می‌گیرد.

۶. دلایل تمایل به موافقت‌نامه‌های تجاری ترجیحی را می‌توان: الف) بی‌صبری از کند بودن مذاکرات چندجانبه، سهمی در مورد ایجاد انگیزه در کشورهای صنعتی برای آزاد سازی تجارت‌شان براساس قراردادهای دوجانبه است؛ ب) در ارتباط با عدم رضایت از ساختار تجارت؛ ج) ادغام اقتصادی ممکن است فرصت‌های تخصص را بر اساس مزیت‌های نسبی را افزایش دهد و از این رو با کاهش هزینه همراه شود؛ د) امکان بهبودی در تخصیص منابع؛ ه) امکان اینکه ادغام اقتصادی باعث بهبودی نرخ مبادله کشورهای عضو نسبت به بقیه کشورهای دنیا شود.

۷. تمایل به ادغام اقتصادی از دهه ۸۰ شکل جدیدی به خود گرفت. این تمایل با اتحادیه گمرکی اروپا شروع شد. نظریه‌های جدید اقتصادی توضیحات متفاوتی را در مورد اینکه چرا کشورها موافقت‌نامه‌های تجارت ترجیحی می‌بندند ارائه می‌دهند (پورمقیم، ۱۳۹۲، صص. ۵۶۲-۵۸۱).

۸. ضرر بالقوه از دست دادن سهم بازار برای کشورهای غیرعضو، آنها را ترغیب می‌کند که یک موافقت‌نامه ترجیحی جدید تأسیس یا به یکی از این موافقت‌نامه‌ای موجود بپیوندند.

کتاب‌شناسی

پورمقیم، ج. (۱۳۹۲ الف). *اقتصاد بین‌الملل* (ج. ۱). سمت.
پورمقیم، ج. (۱۳۹۲ ب). *تجارت بین‌الملل: نظریه‌ها و سیاست‌های بازرگانی*. نشر نی.

Corden, W. M. (1972). Economies of Scale and Customs Union Theory. *Journal of Political Economy*, 80(3), 465 - 475.

Viner, J. (1950). *The Customs Unions Issue*. Carnegie

Endowment for International Peace.

WTO. (2009). *Regional Trade Agreement: Facts and Figures*. WTO.

سید جواد پورمقیم

دانشگاه الزهرا

دانشگاه اقتصاد